

העלון יוצא לאור
לעילוי נשמות

היקרות והנכבדות

זמירה משה ע"ה

נלב"ע ג' כסלו תשפ"ד

ואחותה **אביבה חביבה ע"ה**

נלב"ע ד' אדר ב' תשפ"ד

בנות סלמן ושרה ז"ל

☆

ת.נ.צ.ב.ה.

כיבוד אב במלבוש נאה

ג. ובמדרש רבה (פרשת תולדות ט"ז) אמר רבי שמעון בן גמליאל כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמש עשו את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכים, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות, [בגדי אדם הראשון שהיה בהם קדושה יתירה לפי שנבראו בשם מלא דכתיב ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם וכמו שנברא העולם בשם מלא, וממילא נכלל בהם ברכת כל העולם [נזר הקודש]. עכ"ל.

ויתכן דזה כלול בכוונת המכילתא דמצות כיבוד אב ואם לכבדם בכסות נקיה, דז"ל המכילתא (יתרו פרשה ח') "כבד את אביך ואת אמך, שומע אני בדברים, ת"ל כבד את ה' מהונך במאכל ובמשתה ובכסות נקיה", ובחיי אדם בכלל ס"ח הבין בדברי המכילתא דכוונתו שילביש את אביו בכסות נקיה וכמבואר בקידושין ל"א מלבישו ומנעילו, [אלא שצריך ביאור דא"כ למה כתב המכילתא כסות נקיה] אטו אם כסותו של אביו לא נקיה אין צריך להלבישו.

אכן נראה דכוונת המכילתא עפ"י המתבאר במדרש רבה הנ"ל דמצות כיבוד אב ואם הוא שבשעה שמכבדם ילבש בגדי כבוד וכמו שהפליג רבי שמעון בן גמליאל על הבגדים שלבש עשו בשעה שכיבד את אביו. דאם לא כן חסר בכבוד לאביו [וכמו שאמרו בשבת קי"ד שבכלל הכבוד לחבירו הוא לקבלו בבגדי כבוד, ור' יוחנן קרי למאני מכבדותא] ולכן כתב המכילתא דכבד את אביך היינו בכסות נקיה.

כיבוד אב כקבלת פני שכינה

ד. ונראה להוסיף בזה תבלין, עפ"י המבואר בחידושי מרן רי"ז הלוי פר' יתרו דקבלת פני שכינה מחייב כסות נקיה ולכן במעמד הר סיני כשיקשו לקבל פני שכינה נתחייבו בכסות נקיה כמבואר ביבמות מ"ו: (וברש"י שם ד"ה דלמא).

ומאחר שקבלת פני אביו ואמו היא כקבלת פני שכינה כמפורש בגמ' קידושין לא: כשהי' רבי טרפון שומע קול רגלי אמו אמר: איקום מקמי "שכינה" דאתא... זה מחייב כסות נקיה... [וגם שאר הדינים המחויבים בקבלת פני שכינה יושב ומצפה, ויציאה לקראתו, מצינו בכיבוד אב ואם עיין בגמרא קידושין שם, במעשה דאבימי ורב אסי ואכמ"ל].

מרן הגרי"ז מזרז את בנו לפני פטירתו

ה. ומרן הגרי"ז מבריסק זי"ע זירז את בנו הגרי"ד בשבועות האחרונות לחייו במצות כיבוד אב ואמר לו: חטוף חטוף, מצות כיבוד אב!

ירושלמי: בטלה ממנו מצות כיבוד אב

ו. ובירושלמי מועד קטן (פ"ג הלכה א') איתא: על כל המתים אינו מגלה את ליבו אלא על אביו ואמו... מפני שבטלה ממנו מצות "כבד"... [והובא בשבלי הלקט שמחות ב']

אחרי מות קדושים

כיבוד אב ואם

כיבוד אב ואם - הכרת הטוב

א. בפר' קדושים (יט, ג) כתוב: איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ה'.

וכתב בספר החינוך (מצוה לג) "משרשי מצוה זו [של כיבוד אב ואם] שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה, שזו מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים, ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כיבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם..."

ואף ה'בא בטענה' לומר אינני מחויב במצווה רבתי זו, אחר שאינני ניזון מאבי ואמי ולא כלום, כי אינם דואגים למחסורי לא בגשמיות ולא ברוחניות וכיו"ב, אין זה נכון כלל וכלל, כי אף באופן כזה חייב לכבדם כשאר בנים לאביהם הממלאים כל מחסורם, כך ביאר הרה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (פר' ואתחנן ד"ה כבד את, וכן הוא במשך חכמה שם) את הכתוב (דברים ה, טז) "כבד את אביך ואת אמך כאשר ציווך", וברש"י "כאשר ציווך - במרה". כי כמו שבצאתם ממצרים והיו מהלכים במדבר, כל מזונם בא להם מן השמים, ולא מאביהם ואמם, וגם המלבושים גדלו עמהם, ואעפ"כ - כבד את אביך ואת אמך, [ומוסיף הכתב סופר, כי אם יכבדם רק כשהם מאכילים ומשקים אותם, אין זה מכבד אב ואם, אלא מכבד את מיטיבין].

כאשר ציווך במרה - אף כשהיא קשה כ'מרה'

ב. והיא מן העבודות והמצוות הקשות שבמקדש, ובהדיא אמרו רבותינו ז"ל (קידושין לא): "אשרי מי שלא חמאן", פירוש אשרי וטוב חלקו של האיש שלא ראה מעולם את אביו ואמו, ופירש רש"י "שאי אפשר לקיים כבודם ככל הצורך, והוא נענש עליהם", ורמזו כן באמרם (סנהדרין נו:): שנצטוו על מצות כיבוד אב במרה. כלומר, שמצוה זו אף שפעמים קשה היא כמרה צריך להתאמץ בקיומה.

ובפני משה הוסיף: מפני שבטלה ממנו מצות כיבוד התלוי בלב לפיכך קורע עד שמגלה את לבו, וביאר בספר בדי השולחן (יו"ד ש"מ-ק"ז) "מצות כיבוד אב ואם כוללת גם להאכילם ולהלבישו וכל אלו תלויים במעשה, אך עיקר הכיבוד הוא בלב כמוש"כ בחיי אדם (ס"ז - ג') שיהיו חשובים בעיניו ובלבו ומדמה בעצמו שהם גדולים ונכבדים" [ואף שחייב בכבודם גם לאחר מיתה יש אומרים דאינו אלא מדרבנן - בדי השולחן שם, שעה"צ קע"ג].

ויעל לקראת ישראל אביו

ז. ואמרו בגמרא (קידושין לט): דברכת אריכות ימים היינו "למען ייטב לך לעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימך לעולם שכולו ארוך", צא ולמד ממאי דכתיב כאשר הלך יוסף לראות את אביו "ויעל לקראת ישראל אביו" (בראשית מו, כט), ודקדקו מדוע נקטה תורה לשון 'עליה', ופירשו רבותינו בעלי התוספות (נדפס בספר 'תוספות השלם' שם) "פירוש, עלייה היתה לו על שהלך לקראת אביו לכבדו", והלא הדברים קל וחומר, ומה יוסף הצדיק יסוד העולם זכה לעלייה בדרגתו הרמה על ידי קיום מצות כיבוד אב, כ"ש לאנשים פשוטים כערכנו שבודאי תתעלה נפשם ונשמתם ממצוה רבה זו. כך הביא בספר 'באר החיים' (שבועות).

והוסיף: ושמעתי מהגאון בעל ה'שבט הלוי' זצ"ל דאיתא בחז"ל ששלמה המלך זכה ל'מלכות' בזכות הידורו הגדול במצוות 'כיבוד אב', ככתוב באורך ב'מלכים' (א' פרק ב).

השכר שזכה בנימין שקודש הקדשים בנוי בחלקו

ח. וב'משך חכמה' (שמות כח, ט) כתב, שלכן זכה בנימין שנפל קודש הקדשים להיות בחלקו ונחלתו, כי הוא לא השתתף במכירת יוסף ולא ציער את אביו, כי גדול שכר מצות כיבוד אב, ומוסיף רמז לכך, כי בירושלמי (פאה פ"א) מסופר שפעם נאבד האבן 'ישפה' מן החושן שהוא היה אבנו של בנימין והלכו לקנות את האבן מדמה בן נתינה שגם הוא היה נזהר במצות כיבוד אב ואם, והיינו כי רק הנזהר במצוה זו היה יכול להשלים האבן בבית המקדש מקום השראת השכינה.

הוראת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל לחתנו

ט. הגר"י טרעגער זצ"ל פנה פעם במכתב אל חותנו הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, בענין מה שביקשוהו להכריע בדבר מריבה שפרצה בין אב לבנו שיש ברשותם מפעל, ורוצים לחלוק ואינם יודעים היאך וכו', ענהו הגרש"ז שמע נא חתני היקר וסלק עצמך מתוך 'דין' זה, כי ענינים אלו (שבין אב ובנו) הרי הם 'החמורה שבחמורות', על כן משוך ידך תיכף מכל זה הענין.

מה למד ראש הישיבה עם תלמידו

י. מעשה בנער שבקרבת הוריו היה שוכח כי התורה ציוותה 'כיבוד אב ואם'... בצערו פנה האב אל 'ראש

הישיבה' של בנו שופך בפניו מעוקתו, הבטיח ראש הישיבה לסדר את הענינים עד כמה שידו מגעת. למחרת היום קרא ראש הישיבה לבחור הנ"ל, ושאלו האם יסכים לקבוע עמו 'חברותא' ללימודו באחד הסדרים, שמח הבחור על ההצעה, כי כבוד גדול הוא ללמוד עם ראש הישיבה. מכיוון שכן גילה ראש הישיבה את לבו כי ברצונו לעסוק ב'שולחן ערוך' (כי 'גמרא' ממילא לומדים בישיבה ברוב שעות היום), שאל הבחור - באלו הלכות חפץ ראש הישיבה להתחיל את לימודו, ענהו רה"י, ברצוני להתחיל עם הלכות 'כיבוד אב ואם' (ביו"ד סי' ר"מ), אמר לו הבחור, לא... לא... וכי לא עדיף שנלמד הלכות הנוהגות אף בזמן הזה... (כי בעיניו היו הלכות אלו 'הלכתא למשיחא' - בזמן שביהמ"ק היה קיים).

מה למד הרה"ק משינאווא לפני בואו אל אביו

יא. פעם הגיעה שאלה קשה של היתר עגונה לפתחו של הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע. ראה הדברי חיים כי שאלה סבוכה היא זו, לכן שלח לקרוא את בנו הרה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע ששהה אז בעירו. כי רצה ללבן את הענין עמו יחדיו. משמע הרה"ק משינאווא שהוא נקרא אל אביו ביקש מממשו שיביא לו את ה'שולחן ערוך', פנה המשמש ורצה להביא לרבו שולחן ערוך 'אבן העזר' (שם נתבאר ענין העגונות) מיד נענה אליו השינאווער ואמר הבא לי שולחן ערוך 'ורה דעה' (כי בסימן ר"מ נכתבו הל' כיבוד אב ואם), ואף שעתה הוזקקתי אל אבי לגבי ההלכות הסבוכות שב'אבן העזר' - מ"מ בהלכות אלו הנני מכיר, אך מן ה'חמורות' - הל' כיבוד אב ואם, חוששני, שמא במלחמתה של תורה יהיו לנו חילוקי דעות, על כן אני מקדים ללמוד את הלכות כיבוד אב, בכדי שאוכל לכבד את אבי הקדוש כדת תורה תמימה...

מרן החזו"א: מעודי נזהרתי מאוד במצות כיבוד אב ואם

יב. סיפר יהודי אחד מחשובי קרתא דשופריא, מעשה שהיה לפני רבות בשנים עם הגאון המחנך הנודע רבי משה טורק זצ"ל, הלה היה נוהג להתפלל בכל יום שחרית עם הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, ובכל יום ויום היה מתברך מעמו בברכת 'צפרא טבא'. יום אחד הביא ר' משה את תלמידיו (מת"א) אל החזו"א, בעת שהותם בחדרו ניגש אחד התלמידים אל ר' משה ורצה לשאלו בלחישה דבר מה, אמר לו ר' משה, 'דרך ארץ, כאן בעמדנו לפני החזו"א אין מדברים מאומה'... לאחר מכן כשעבר תלמיד זה בין שאר התלמידים, עצר אותו החזו"א ושאלו מה שאלתך בני, שתק התלמיד תוך כדי שהוא מביט אל ר' משה... אמר לו ר' משה אם החזו"א מורה לך - שאל אותו ככל אשר תאווה נפשך, וישאל התלמיד היאך ובמה זכה הרב להיות 'חזון איש', ענה לו החזו"א בב' דברים: א. מעולם לא ביטלתי אפילו רגע אחד לריק. ב. מעודי נזהרתי מאד במצוות כיבוד אב ואם. (וראה עוד במעשה איש ח"ד עמ' קצח).